

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

21. juuni 2018*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EÜ) nr 44/2001 –
Kohtualluvus töölepingute puhul – Artikli 20 lõige 2 – Tööandja, kelle vastu on esitatud hagi selle
liikmesriigi kohtusse, kus on tema alaline asukoht – Tööandja vastuhagi –
Kohtualluvuse kindlaksmääramine

Kohtuasjas C-1/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Corte d'appello di Torino (Torino apellatsioonikohus, Itaalia)
21. detsembri 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. jaanuaril
2017, menetluses

Petronas Lubricants Italy SpA

versus

Livio Guida,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan (ettekandja), D. Šváby ja
M. Vilaras,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Petronas Lubricants Italy SpA, esindajad: *avvocato* L. Failla, *avvocato* G. Crespi ja *avvocato* A. Valentini,
- L. Guida, esindajad: *avvocato* U. Oliva ja *avvocato* C. Germano,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Pucciariello,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Heller ja F. Moro,

olles 7. märtsi 2018. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 20 lõiget 2.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on Livio Guida, kelle alaline elukoht on Poolas, ning tema endine tööandja, Itaalia õiguse alusel asutatud ja Itaalias asuv äriühing Petronas Lubricants Italy SpA (edaspidi „PL Italy“), ning mis käsitleb töölepingu ülesütlemist selle äriühingu poolt.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse nr 44/2001 põhjendused 11, 12, 13 ja 15 on järgmised:
 - „(11) Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olema olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida kohtualluvuse konflikte, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt määratletud.
 - (12) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtuja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.
 - (13) Kindlustus-, tarbija- ja töölepingute puhul tuleks nõrgemat poolt kaitsta soodsamate kohtualluvuse eeskirjadega kui üldised eeskirjad.“
 - [...]
 - (15) Harmoonilise kohtumõistmise huvides tuleb samaaegsete menetluste võimalust võimalikult vähendada ja tagada, et kahes liikmesriigis ei tehta vastuolulisi kohtuotsuseid. Pooleliiolevate kohtuasjade ja nendega seotud kaebuste lahendamiseks ning selleks et ennetada probleeme, mis tulenevad siseriiklikest erinevustest seoses ajaga, mille korral saab kohtuasja pidada pooleliiolevaks, peab olema selge ja tõhus süsteem. Käesoleva määruse kohaldamisel tuleb see aeg autonoomselt kindlaks määrata.“
- 4 Vastavalt selle määruse artikli 6 punktile 3, mis sisaldub II peatüki 2. jaos „Kohtualluvus erandjuhtudel“, võib isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, kaevata „vastuhagi puhul, mille aluseks on sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul, põhihagi menetlevasse kohtusse“.
- 5 Määruse II peatüki 5. jagu, mis koosneb artiklitest 18–21, sätestab kohtualluvuse eeskirjad töölepinguid puudutavate vaidluste korral.
- 6 Määruse artikli 18 lõikes 1 on sätestatud:

„Töölepingutega seotud küsimuste puhul tehakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao kohaselt, ilma et see mõjutaks artikli 4 ja artikli 5 punkti 5 kohaldamist.“

7 Määruse nr 44/2001 artiklis 19 on ette nähtud:

„Tööandja, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata kas:

1. selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema alaline elukoht, või
2. teises liikmesriigis:
 - a) selle paiga kohtusse, kus töötaja tavaliselt töötab, või selle paiga kohtusse, kus ta viimati töötas, või
 - b) kui töötaja ei tööta või tavaliselt ei töötanud ainult ühes riigis, siis selle maa kohtutesse, kus asub või asus töötaja tööle võtnud ettevõtte.“

8 Selle määruse artiklis 20 on sätestatud:

„1. Tööandja võib algatada kohtumenetluse ainult töötaja alalise elukoha liikmesriigi kohtus.

2. Käesoleva jao sätted ei mõjuta õigust esitada vastuhagi kohtusse, kus käesoleva jao kohaselt on lahendamisel põhihagi.“

9 Määruse artikkel 21 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva jao sätetest võib kõrvale kalduda üksnes kohtualluvust käsitleva kokkuleppe alusel:

1. mis on sõlmitud pärast vaidluse teket, või
2. mis võimaldab töötajal algatada menetluse käesolevas jaos nimetamata kohtutes.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 Äriühing PL Italy võttis L. Guida tööle 1982. aastal ning lähetas ta 1996. aastal Poola sidusettevõtjasse Petronas Lubricants Poland sp.zo.o. (edaspidi „PL Poland“), mille 100% osalus kuulub PL Italyle ja milles ta täitis peadirektori ülesandeid ning sai 1998. aastal juhtivtöötaja staatuse. 2001. aastal sõlmis ta PL Polandiga Poola õiguse aluse paralleelse tähtajalise töölepingu, mida pikendati regulaarselt, kusjuures viimase lepingu tähtaja lõpp oli määratud 30. aprilliks 2016. Kahe kirjaga, mis saadeti 17. ja 29. aprillil 2014, tehti talle mitu distsiplinaarhoiatust. Talle heideti ette eelkõige seda, et ta taotles ja sai PL Polandi käest mitu korda hüvitist väidetavate tööreiside kulude katmiseks, kuigi tegelikult oli ta vastavatel ajavahemikel puhkusel, ja seda, et ta on eksitanud PL Italyd seoses summade maksmisega, millega pidi tagatama aastatel 2012 ja 2013 Poola zlottides saadud töötasu netoväärtus, teatades PL Italyle zloti-euro vahetuskursi, mis oli talle soodsam kui ametlik kurss, ning seda, et ta oli lasknud PL Polandil alusetult maksta aastatel 2008–2014 saamata jäänud puhkuse eest kompensatsiooni.
- 11 PL Italy ütles 28. mail 2014 L. Guida töölepingu väidetavalt mõjuval põhjusel üles. Teise sama kuupäeva kirjaga teatati talle, et tema töösuhe PL Polandiga lõpetatakse.
- 12 L. Guida esitas 31. juulil 2014 PL Italy vastu hagi Tribunale di Torinole (Torino esimese astme kohus, Itaalia), paludes tunnistada töölepingu ülesütlemine põhjendamatuks ja igal juhul õigusvastaseks ning mõista PL Italylt välja Itaalia õiguses töölepingu ebaseadusliku ülesütlemise eest ette nähtud hüvitis ning samuti hüvitis mittevaralise kahju eest, mida ta on kandnud selle tõttu, et tööleping öeldi üles solvaval viisil. L. Guida väitis sellega seoses, et talle distsiplinaarkorras tehtud etteheited on hilinevad ja üldised ning talle süüks pandud faktilisi asjaolusid ei ole toimunud.

- 13 5. detsembril 2014 osales PL Italy kohtulikul arutamisel ning palus L. Guida nõuded rahuldamata jätta. Vastuhagis palus see äriühing mõista L. Guidalt välja 143 816,29 eurot, mille too on alusetult saanud reisikulude katmiseks, saamata jäänud puhkuse kompensatsioonina ja zloti-euro vale vahetuskursi tõttu enamakstud summade näol, täpsustades, et PL Poland on 3. detsembri 2014. aasta aktiga loovutanud talle oma nõuded L. Guida vastu.
- 14 L. Guida väitis, et määruse nr 44/2001 artikli 20 lõigete 1 ja 2 ning artikli 6 punkti 3 kohaselt ei kuulu PL Italy vastuhagi Itaalia kohtu alluvusse.
- 15 Tribunale di Torino (Torino esimese astme kohus) mõistis 14. septembril 2015 avaldatud kohtuotsusega PL Italylt L. Guida kasuks välja 100 000 euro suuruse hüvitise mittevaralise kahju eest, mis tuleneb töölepingu ülesütlemisest solvaval viisil, jättis hagi ülejäänud osas rahuldamata ja otsustas, et PL Italy vastuhagi lahendamine ei kuulu tema, vaid Poola kohtute alluvusse.
- 16 Selle kohtu hinnangul tõendas L. Guida dokumentaalselt, et tema alaline elukoht on Poolas.
- 17 Ta leidis siiski, et määruse nr 44/2001 artikli 20 lõige 2 näeb küll ette erandi tööandjate kohustusest esitada nõuded oma töötajate vastu riigis, kus on töötajate alaline elukoht, kuid see erand on kohaldatav ainult siis, kui tööandja kavatses nõuda sisse tema enda õigussuhete alusel tekkinud nõudeid, mitte aga siis, kui ta kavatses sisse nõuda nõudeid, mis ei olnud algul tema omad, vaid mille ta on omandanud lepingu teel.
- 18 PL Italy esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud Corte d'appello di Torinole (Torino apellatsioonikohus, Itaalia), paludes tühistada hüvitise väljamõistmine mittevaralise kahju eest ning esitades oma vastunõude uuesti.
- 19 Nimetatud kohtul on tekkinud küsimus, kas määruse nr 44/2001 artikli 20 lõikest 2 tuleneb võimalus, et tööandja, kelle alaline asukoht on Euroopa Liidu liikmesriigis ja kelle tema endine töötaja on kaevanud nimetatud määruse artikli 19 alusel selle liikmesriigi kohtusse, saab esitada töötaja vastu vastuhagi samale kohtule, kellele on esitatud põhihagi.
- 20 Juhul kui määruse nr 44/2001 artikli 20 lõikest 2 saab sellise võimaluse tuletada, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas see säte annab asja põhihagi saanud kohtu alluvusse ka juhul, kui esiteks on tööandja esitatud vastuhagi ese nõue, mille on loovutanud teine isik, kes on paralleelse töölepingu alusel samuti sama töötaja tööandja, ja kui teiseks põhineb vastuhagi nõude loovutamise lepingul, mille kohtusse kaevatud tööandja ja see isik, kelle nõue see algul oli, sõlmisid pärast seda, kui töötaja oli põhihagi juba esitanud.
- 21 Neil asjaoludel otsustas Corte d'appello di Torino (Torino apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas määruse nr 44/2001 artikli 20 lõikest 2 tuleneb võimalus, et tööandja, kelle alaline asukoht on Euroopa Liidu liikmesriigis ja kelle tema endine töötaja on kaevanud selle liikmesriigi kohtusse, kus on selle tööandja alaline asukoht (nagu on sätestatud määruse artiklis 19), saab esitada töötaja vastu vastuhagi samale kohtule, kellele on esitatud põhihagi?
 2. Kui esimese küsimuse vastus peaks olema jaatav, siis kas määruse nr 44/2001 artikli 20 lõikest 2 tuleneb, et tööandja vastuhagi kuulub põhihagi saanud kohtu alluvusse isegi siis, kui vastuhagi ese ei ole nõue, mis oleks algusest peale olnud tööandja oma, vaid nõue, mis algul oli teise isiku oma (kes on ühtlasi paralleelse töölepingu alusel sellesama töötaja tööandja), ja vastuhagi põhineb nõude loovutamise lepingul, mille tööandja ja see isik, kelle nõue see algul oli, sõlmisid pärast seda, kui töötaja oli põhihagi juba esitanud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 22 Esitatud küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 44/2001 artikli 20 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see annab tööandjale õiguse esitada kohtule, kellele töötaja on nõuetekohaselt esitanud põhihagi, vastuhagi, mis põhineb nõude loovutamise lepingul, mille tööandja ja isik, kelle nõue see algul oli, sõlmisid pärast seda, kui põhihagi oli juba esitatud.
- 23 Siinkohal tuleb meelde tuletada, et töölepinguid puudutavate vaidluste kohta sisaldab määruse nr 44/2001 II peatüki 5. jagu rea eeskirju, mille eesmärk on vastavalt selle määruse põhjendusele 13 kaitsta nõrgema poole huve soodsamate kohtualluvuse eeskirjadega (14. septembri 2017. aasta kohtuotsus Nogueira jt, C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, punkt 49).
- 24 Nimelt lubavad need eeskirjad töötajal esitada hagi tööandja vastu kohtusse, mida ta peab enda huvide seisukohalt kõige lähemal asuvaks, andes talle võimaluse pöörduda selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema tööandja asukoht, või selle paiga kohtusse, kus ta tavaliselt töötab, või kui seda tööd ei tehta ühes ja samas riigis, siis selle paiga kohtusse, kus on töötaja tööle võtnud ettevõtja asukoht. Selle jao sätted piiravad ka töötaja vastu hagi esitada soovivat tööandjat kohtu valikul ning võimalust kalduda kõrvale selle määrusega sätestatud kohtualluvuse eeskirjadest (14. septembri 2017. aasta kohtuotsus Nogueira jt, C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, punkt 50).
- 25 Teiseks on määruse nr 44/2001 II peatüki 5. jao sätete puhul tegemist mitte üksnes erijuhte kindlaksmääravate, vaid ka ammendavate eeskirjadega (14. septembri 2017. aasta kohtuotsus Nogueira jt, C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, punkt 51).
- 26 Mis puudutab vastuhagisid, siis on määruse nr 44/2001 artikli 6 punktis 3 ette nähtud eeskiri sätestatud ka selle määruse artikli 20 lõikes 2 (22. mai 2008. aasta kohtuotsus Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline, C-462/06, EU:C:2008:299, punkt 22).
- 27 Samas tuleneb juba määruse nr 44/2001 artikli 20 lõike 2 sõnastusest, et see, kui töötaja tugineb tema huvide seisukohalt kõige soodsamatele kohtualluvuse eeskirjadele, et tohi mõjutada õigust esitada vastuhagi kohtusse, kuhu on esitatud põhihagi.
- 28 Sellest järeldub, et kui töötaja õigust valida tema hagi läbivaatamiseks pädev kohus on järgitud, siis eesmärk anda töötajale eelis on täidetud ega ole põhjust piirata võimalust lahendada see hagi koos vastuhagiga määruse nr 44/2001 artikli 20 lõike 2 tähenduses.
- 29 Mis puudutab mõistet „vastuhagi“, mida määruse nr 44/2001 artikli 20 lõikes 2 ei ole määratletud, siis tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 26 märgitud meeles pidades arvesse võtta määruse nr 44/2001 artikli 6 punktis 3 sisalduvat mõistet „vastuhagi“, nii nagu Euroopa Kohus seda on tõlgendanud. Euroopa Kohtu praktikast ilmneb nimelt, et hea õigusemõistmise huvides on see, et vastuhagi valikuline kohtualluvus võimaldab pooltel sama menetluse käigus ja samas kohtus lahendada kõik oma vastastikused nõuded, millel on ühine alus. Nii välditakse ülemääraseid menetlusi ja menetluste paljusust (12. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Kostanjevec, C-185/15, EU:C:2016:763, punkt 37).
- 30 Selline põhihagi ja vastuhagi ühine alus võib olla leping või – nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 42 – selline faktiline olukord, nagu on käsitluse all põhikohtuasjas.
- 31 Siinkohal tuleb meelde tuletada, et enne töölepingu sõlmimist PL Italyga, kellel on PL Polandis 100% osalus, oli L. Guida sõlminud PL Polandiga paralleelse eriobjektiga töölepingu, mille alusel PL Italy vastuhagi esitas. Kuigi L. Guida alustatud menetlus puudutab algset lepingut, toimus PL Italy poolt töölepingu ülesütlemine, mille L. Guida on selles menetluses vaidlustanud, samade asjaolude alusel, millel põhineb PL Italy esitatud vastuhagi.

- 32 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et PL Italy ja L. Guida vastastikustel nõuetel on ühine alus käesoleva kohtuotsuse punktis 29 viidatud kohtupraktika tähenduses ja seetõttu allub vastuhagi läbivaatamine kohtule, kellele esitati põhihagi.
- 33 Viimaseks, kuna tööandja ei tea ette, millise paiga kohtule töötaja põhihagi esitab, siis ei saa olla tähtsust asjaolul, et tööandja omandab vastuhagi aluseks olevad nõuded alles pärast seda, kui nimetatud kohtus on menetlust juba alustatud.
- 34 Kõigest eelnevast tuleneb, et määruse nr 44/2001 artikli 20 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellises olukorras, nagu on käsitlese all põhikohtuasjas, annab see säte tööandjale õiguse esitada kohtule, kellele töötaja on nõuetekohaselt esitanud põhihagi, vastuhagi, mis põhineb nõude loovutamise lepingul, mille tööandja ja isik, kelle nõue see algul oli, sõlmisid pärast seda, kui põhihagi oli juba esitatud.

Kohtukulud

- 35 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei ole hüvitatavad.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 20 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellises olukorras, nagu on käsitlese all põhikohtuasjas, annab see säte tööandjale õiguse esitada kohtule, kellele töötaja on nõuetekohaselt esitanud põhihagi, vastuhagi, mis põhineb nõude loovutamise lepingul, mille tööandja ja isik, kelle nõue see algul oli, sõlmisid pärast seda, kui põhihagi oli juba esitatud.

Allkirjad